

A MAGYAR KIRÁLYOK VÁROSÁNAK EMLÉKEZETE
A SZLÁV IRODALMAKBAN,
NYELVEKBEN ÉS KULTÚRÁKBAN

Szerkesztette
Lukács István

ELTE BTK
Szláv Filológiai Tanszék
Budapest, 2021

A KÖNYV LÉTREJÖTTÉT AZ ALÁBBI INTÉZMÉNYEK
TÁMOGATTÁK

Szent István Hitoktatási és Művelődési Ház, Székesfehérvár
Székesfehérvári Egyházmegye
Székesfehérvári Horvát Nemzetiségi Önkormányzat
NKA Ismeretterjesztési és Környezetkultúra Kollégiuma
Zuglói Szlovákok Önkormányzata, Budapest
Terézvárosi Szlovák Önkormányzat

Szakmai lektorok
Lebovics Viktóra
Pátrovics Péter

Tördelés
Janiec-Nyitrai Agnieszka

© Szerzők, szerkesztő

Kiadja az ELTE BTK Szláv Filológiai Tanszéke
Felelős kiadó a Szláv Filológiai Tanszék vezetője
Sorozatszerkesztő Lukács István
A borítót tervezte Selleyi Tamás Ottó
Nyomdai kivitelezés Robinco Kft.
ISSN 1789-3976
ISBN 978-963-489-387-5

TARTALOM

LUKÁCS ISTVÁN: Előszó	7
Császári Éva: Ján Kollár és a cseh népnév etimológiája	9
DUDÁS ELŐD: Székesfehérvár és más magyar helynevek egy kaj-horvát krónikában	19
DUDÁS MÁRIA: A nő ábrázolása a magyar és bolgár nyelvben a frazeológiai kifejezések tükrében	31
FEDOSZOV OLEG: Hányféle hangszíne van az embernek? Karel Poláček <i>Bylo nás pět / Őten voltunk cimborák</i> c. regénye margójára ..	45
ISTVÁN ANNA: Ján Kollár első útirajzának magyar vonatkozásai	55
JAKOVljević DRAGAN: Székesfehérvár jelentősége a szerb kultúrában	67
KISS SZEMÁN RÓBERT: A magyar, szlovák, szlovén és horvát vidék és város térpoétikai megjelenítése Kollár <i>Útirajzában</i>	81
LUKÁCS ISTVÁN: A vasút heterotópiája Prešerennél és Petőfinél	97
LUKÁCSNÉ BAJZEK MÁRIA: A szó elszáll, az írás megmarad. A Magyar-szlovén internetes nagyszótárról	109
MANN JOLÁN: Koronázó városok: Székesfehérvár és Tengerfehérvár. Miroslav Krleža magyar témáinak adriai fejezete	133
MENYHÁRT KRISZTINA: A bolgárkertészek családi és nemzeti szerkezete a 20. század első felében	143

PAVIČIĆ MLADEN: Ferdo Godina <i>Bele tulpike</i> című regényéről	159
RÁGYANSZKI GYÖRGY: „Ő egyáltalában nem szláv hajlamból beszélt tótul”. A Mezőtúr-Szarvas vasútvonal átadása szociolingvisztikai kontextusban	173
URKOM ALEKSANDER: Történelmi események jelölése a lexikográfiában. Székesfehérvár mint történelmi események forrása a magyar-szerb lexikográfiában	185
VIG ISTVÁN: Nem minden fehér, ami annak látszik. Megjegyzések néhány magyar és horvát helynév értelmezéséhez	197
ZSILÁK MÁRIA: Csák Máté alakja, konfliktusos viszonya Károly Róberthez és helye a szlovák nemzeti mítoszokban	209

TÖRTÉNELMI ESEMÉNYEK JELÖLÉSE A LEXIKOGRÁFIÁBAN

Székesfehérvár mint történelmi események forrása a magyar–szerb lexikográfiában

Urkom Aleksander

Abstract: References to historical events and personalities in lexicography are often considered as a task that has already been completed and for the presentation of which already established methods are used in bilingual dictionaries. In this paper, we will present this problem from the aspect of a comprehensive review and analysis, where we will single out a sample in which we will analyze the review of historical data in the Hungarian-Serbian dictionary that is being prepared at ELTE University. After a comprehensive analysis, in the form of an experiment, we will try to take over all the historical data related to Hungarian and Serbian culture and history, which are related to one city in Hungary, the city of Székesfehérvár. Our goal is to look at what methods we can use to complete the reference to historical events and personalities in Hungarian-Serbian dictionaries.

Keywords: historical data in bilingual dictionaries, history and vocabulary, historiographical data

Történelmi események jelölése

Történelmi eseményekre és személyekre történő hivatkozás, illetve jelölés a lexikográfiában megoldott feladatnak tűnhet, azonban az alábbiakban ennek a módszertani kérdéseivel fogunk foglalkozni, továbbá kitérünk az ELTE-n készülõ magyar–szerb szótárban tapasztalható állapotokra és a témával kapcsolatos nehézségekre. A jelen cikkben nem lesz szó nyelvtörténeti elemzésekrõl, továbbá nyelvi etimológiákról sem, annál inkább a történelmi információknak a kétnyelvû szótárban történõ megjelenítésérõl, és arról, hogy milyen módon lehetséges a szótárakban ilyen információk közlése. A történelmi információ szótárban történõ közlésére a lexikográfia használja a „tört” minõsítést, hasonlóképpen az ELTE-szótár is alkalmazza ugyanezt a módszert. A szótári szócikkekben a „tört” mi-

nősítés megtalálható a példákkal ellátott szócikkeknél, így azoknál is, amelyekben a gyakorlati alkalmazás példákkal történő illusztrálása nem megoldott. Fontos megjegyezni, hogy az ELTE-szótárban összesen ötszáznyolc esetben találunk történelmi információt közlő „tört” minősítést, azonban körülbelül ennek a mennyiségnek az egyharmadánál a szótár közli azok ekvivalensének a használatát, vagyis közli a felhasználóval a példákat az adott szó gyakorlati alkalmazására.

A dolgozat első részében a történelmi információk magyar-szerb szótárban történő közlésének általános elemzését végezzük el, a második részben pedig Székesfehérvárt mint történelmi helyszínt és történelmi hivatkozási pontot, és ennek fogalomkörébe tartozó történelmi jegyekkel bíró fogalmakat elemezzük.

A továbbiakban olyan szócikkeket mutatunk be, amelyekben az alkalmazás illusztrálása megtörtént a megfelelő példákkal. A következő kérdésekre keressük a választ: 1) a magyar és a szerb történelmi eseményekre, illetve személyekre történő hivatkozás milyen mértékű, továbbá milyen annak a jelölési módszere 2) milyen népekre vagy személyekre való hivatkozást fedezünk fel a szótárban és mennyire van szükség ezekre az információkra 3) tekintettel arra, hogy az ELTE-szótár egy magyar-szerb kétnyelvű szótár, elegendő-e a magyar és a szerb történelmi információk a mértéke a többi közölt információval összehasonlítva, végezetül 4) észrevehető-e aránytalanságok vagy hiány a történelmi információk szótárban megvalósult szerepeltetése kapcsán, és milyen lépésekre lenne szükség ezek kiküszöbölésére. Több mint 50 szócikket elemeztünk, azonban a jelen dolgozatban csak néhányat fogunk közülük bemutatni, elsősorban a terjedelmi korlátok miatt.

bolond fn udvari ~

Az „udvari bolond” kifejezés már az ókorban megjelent és az uralkodókat szórakoztató személyekre vonatkozik. Történelmi feljegyzések vannak arról, hogy bizonyos udvarokban még 19. században is ismerték és gyakorolták ezt a hivatást. Az udvari bolond mint hivatás a magyar királyi udvarban kiemelt helyet kap, a népi költészet külön említi Mátyás király udvari bolondját. (PALLAS 1998)

A szerb és a magyar történelemre vonatkozóan a jelen szócikkben elsősorban magyar történelmi adat jelenléte azonosítható. Az

adott fogalom tekintetében külön kiemelkedik Mátyás király személye. Más nemzetek történelmének a vizsgálata során megállapítható, hogy a magyar vonatkozás mellett az angol királyi udvar (Shakespeare) és a nyugat-európai udvarok is azonosíthatók. Hiányként megállapítható, hogy a szótári szócikk nem jelöl pontosabb hivatkozást egyes udvari bolondokra, amelyeket a magyar irodalom és történelem ismer.

első szn I. (Első) Lajos

A szócikkben megjelölt példa a magyar és lengyel királyra, I. (Első) Lajos királyra vonatkozik. Első Lajos király az egyik legjelentősebb magyar király, akinek az uralkodása alatt Dalmácia is magyar fennhatóság alá került, és ez az időszak a középkori magyar állam aranykora is egyben. (PALLAS 1998) Azonban a szótári szócikk hiányossága, hogy egyetlen szerb történelmi vonatkozású példát sem jelöl, habár a szerb nemzeti történelem is számos adekvát példával rendelkezik, mint például Stefan Uroš I, Petar I Karađorđević, vagy Aleksandar I Karađorđević.

játék fn lovagi ~

A „lovagi játék” kifejezés a középkorhoz, illetve a középkori lovagokhoz kapcsolható. A lovagi játékokat béke idején rendezték, amikor a lovagoknak gyakorolniuk kellett a vívás tudományát. Gyakran a magasabb lovagi és hűbéri rang elérését is célozták az ilyen játékok, de egy hölgy szívéért és kegyéért is folyhattak versenyek. (PALLAS 1998), (HRVATSKA ENCIKLOPEDIJA, 2020)

A szerb és a magyar történelemhez kapcsolódva a jelen szócikkben megjelölt történelmi adat vonatkozhat akár a szerb, akár a magyar történelemre. Az adott fogalom tekintetében ez a középkori lovag, lovagi életmód fogalmát ismerő és használó, minden nemzetre vonatkozó adat. Hiányként jelentkezik, hogy a szótári szócikk nem jelöl pontosabb hivatkozást egyes lovagi játékokra, amelyekre a magyar és a szerb történelemből is hozhatók adatok.

lovagrend fn német ~

A „teuton lovagrend” kifejezés a 12. században az akkori Szentföldön, a mai Palesztina területén megalapított német lovagrendet je-

löli. A német lovagrend egészen a 16. század elejéig működött és a Közel-Keleten, később Európában nagy hatással volt az erőviszonyokra. (PALLAS 1998), (HRVATSKA ENCIKLOPEDIJA, 2020)

A magyar történelmi vonatkozással kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy a német lovagrend sokáig Erdélyben székelt, és az akkori magyar királyság védelméből ki is vette a részét, azonban a szócikk hiányosságaként megállapítható, hogy fontosabb lett volna a szócikkben egy másik lovagrend megemlézése. A magyar lovagrend – Szerz István lovagrend, vagy másnéven Stefanita rend – hasonló időszakban alakult meg, a 12. század elején, és egészen 15. század közepéig működött. Tekintettel arra, hogy itt egy magyar-szerb szótárról beszélünk, célszerűbb lett volna a szerb vagy a magyar nemzeti történelemhez kapcsolódó fogalmakat is elsődleges jelleggel megjeleníteni.

nyilatkozat fn *függetlenségi* ~

A „függetlenségi nyilatkozat” kifejezés elsősorban az Egyesült Államok tizenhárom gyarmatának 1776-ban a Brit Birodalomi fennhatóság alóli elszakadást deklaráló nyilatkozatára vonatkozik. Azonban a kifejezés a magyar nemzeti történelem eseményeivel is kapcsolatos, pontosabban az 1849-es nyilatkozattal, amelyben Kossuth Lajos kezdeményezésére a Habsburg dinasztia trónfosztását állapította meg. (PALLAS 1998), (HRVATSKA ENCIKLOPEDIJA, 2020)

Bár a fenti példa a magyar történelemmel is kapcsolatos, a szócikk hiányosságaként említhető, hogy érdemes lett volna a két hivatkozást külön kezelni, így a magyar vonatkozás nem kerül volna háttérbe, hanem kiemelt helyet kap.

rezisztencia fn *passzív* ~

A „passzív rezisztencia” kifejezés egy általánosan elfogadott leírása egy olyan politikai viselkedésnek, amikor a hatalmi erőkkal való együttműködést elutasítják a politikai vagy társadalmi változások elérése érdekében. A történelemben a fenti kifejezés elsősorban az indiai politikus, Mahátma Gandhi nevéhez fűződik, azonban a magyar nemzeti történelem is ismeri ezt a kifejezést és Deák Ferenc nevéhez, illetve az 1848-as forradalom bukása utáni politikájához kapcsolódik. (PALLAS 1998), (HRVATSKA ENCIKLOPEDIJA, 2020)

Hasonlóan az előző példához, itt is az a szócikk hiánya, hogy érdeemes lett volna a két hivatkozást külön kezelni. Ilyen megoldásokkal a magyar vonatkozás előtérbe kerülne, nem szorulna háttérbe.

Az elemzés során több mint 50 olyan szócikket dolgoztunk fel, amelyekben a gyakorlati alkalmazást példákkal is bemutatta a szótár. Az elemzett mintában összesen 11 hivatkozást találtunk a magyar nemzeti történelemre, szemben az egyetlen egy hivatkozással a szerb nemzeti történelemre. Tekintettel arra, hogy az ELTE-szótár magyar–szerb kétnyelvű szótár, a két ország történelemének a megemlítése is kiegyensúlyozott kell, hogy legyen. A szerb történelemre vonatkozó utalások aránya nemcsak a magyarhoz képest elenyésző, hanem más nemzeti történelmekhez képest is ez a tendencia figyelhető meg. A szótárban a legjelentősebb a német történelmi hivatkozások aránya, 12 utalással. Ezután következnek az orosz és a francia történelmi eseményekre vagy személyekre történő hivatkozások, összesen 6-6 esetben. Az angol történelem 4 hivatkozással, az Egyesült Államok történelme, az ókor történelme, Ausztria történelme és a pápára való hivatkozás mindegyike 2-2 esetben figyelhető meg. Egy hivatkozást – hasonlóképpen, mint a szerb történelemre való utalást – találtunk Kína, Gandhi, Irán, Spanyolország, Törökország és a zsidó kultúra kapcsán.

A magyar és a szerb történelmi eseményekre és személyekre történő utalásokat, sok esetben – ahogyan az egyes fenti példákban már említettük – főként azokban az esetekben, amikor az adott kifejezés vagy hivatkozás a magyar vagy a szerb történelemre is vonatkozhat, a szótár hátrább sorolja. Emiatt fontos lenne a történelmi eseményekre vonatkozóan mélyebb elemzést is végezni, és ahol a lehetőségek megengedik, ott a magyar és a szerb történelmi adatot közölni.

Székesfehérvár mint történelmi események forrása

A dolgozat második részében egy magyar települést mint közismert történelmi forrást elemzünk és mindazoknak a szócikkeknek a vizsgálatát elvégezzük, amelyekben esetlegesen történelmi adatként

történő megjelenítésük ajánlott. Az elemzés iránya fordított, tehát nem a szótári szócikkből kiindulva keressük ki a lehetséges történelmi eseményre vagy személyre való hivatkozást, hanem a lehetséges hivatkozást ajánljuk további feldolgozásra a magyar–szerb szótárban. Ebben a körben elsődlegesen a magyar történelmi adatra keressük a lehetséges hivatkozásokat, tekintettel arra, hogy egy magyarországi településről van szó. Ennek során a szerb történelmi adatra való hivatkozást is megkíséreljük megtalálni, tekintettel arra, hogy Székesfehérvár rendelkezik némi szerb vonatkozású adattal is, például a szerb nyelvben is ismert történelmi elnevezése: Stoni Beograd.

Az elemzés során a következő történelmi adatokat keressük az ELTE-szótárban való lehetséges implementálás céljából: koronázási jelvény, koronázó bazilika, 10. huszárezred, aranybulla, várkapitány, zenepavilon, zárt erkély, ortodox templom, Mujkó (Mátyás király udvari bolondja). A fenti hivatkozások mellett a dolgozatban megkíséreljük megadni azon szavak csoportját, azokat a szócikkeket, amelyekben a megjelölt hivatkozás rögzíthető.

koronázási jelvények

A koronázási jelvényekhez kapcsolódik az a szokásjog, amely szerint a magyar király csak az a személy lehetett, akit a székesfehérvári Nagyboldogasszony-bazilikában az esztergomi érsek a Szent Koronával megkoronázott. Egyértelmű tehát, hogy Székesfehérvár szorosan kapcsolódik a magyar történelemhez és kiemelkedő helyszíne a koronázásnak. Így a koronázási jelvényekkel kapcsolatban a magyar–szerb szótárnak közölnie kell az erre vonatkozó történelmi adatot. A magyar koronázási jelvények a következők: *Szent Korona, koronázási palást, királyi jogar, országalma, koronázási kard*. (IPOLYI 1886, 133–207) A fentiekre történő hivatkozás, Székesfehérvár megjelölésével vagy anélkül indokolt az ELTE-szótárban. A hivatkozás megvalósulhat a következő szócikkekben: *korona, kard, koronázás, kereszt, gyémánt, arany, palást, jogar, alma, szent* és mások.

koronázó bazilika

A koronázásnak helyet adó bazilikát – a székesfehérvári Nagyboldogasszony-bazilikát – I. István király kezdte építtetni. A törté-

nelem során a bazilika a magyar középkor legfontosabb szakrális helye lett, a középkori Európa egyik legnagyobb és legfontosabb temploma volt. (THOROCZKAY 2015, 16) A magyar történelmi hivatkozás tekintetében megkérdőjelezhetetlen fontossággal bír, így a magyar–szerb szótárban nem lehet eltekinteni az erre vonatkozó adat közlésétől. A következő szócikkekben lehetséges a fenti koronázási templomra való utalás: *szakrális, templom, háromhajós, négytoronyú, korona, nyughely, király, királyné, koronázási jelvények, jogar, palást, kard, országalma, ásatások, emlékhely, évforduló, romkert, földi maradványok, szarkofág, Szent István, mauzóleum, stb.*

10. huszárezred

Az I. világháborúban a limanovai ütközetben részt vevő fehérvári huszárokra vonatkozik a 10. huszárezred megnevezés. Az ütközetben az osztrák-magyar csapatok között a fehérvári huszárok is részt vettek egy saját ezreddel és a kor legvéresebb csatájában hősiiesen harcoltak az oroszok ellen. (MUHR 2004, 287) A történelmi adat egyaránt hivatkozik a magyarokra és a székesfehérváriakra is. A magyar–szerb szótárban a következő szócikkekben lehetséges erre a történelmi adatra utalni: *huszárok, hősi halott, vitézség, ezred, bajtárs, világháború, emlék, ütközet, csata, stb.*

Aranybulla

Aranybulla egy királyi okirat, amely a magyar nemesség előjogait fekteti le. Aranybulla több szempontból kapcsolódik Székesfehérvárhoz. Az okiratot II. András magyar király 1222-ben a székesfehérvári országgyűlésen adta ki, a legenda szerint a város legmagasabb pontján, a Csúcsos-hegyen. (ÉRSZEGI 1972, 3–19) Az Aranybulla a magyar középkori történelem egyik legfontosabb dokumentuma, így indokolt annak megjelölése hivatkozásként a magyar–szerb szótárban. A következő szócikkekben kaphat helyet a fenti okiratra történő utalás: *obeliszk, Aranybulla, alkotmány, évforduló, okirat, pecsét, stb.*

várkapitány

Székesfehérvár emlékét őrzi több neves várkapitánynak is, a legjelentősebbek közöttük Varkocs György és Wathay Ferenc. Varkocs

Györgyöt mint hősies kapitányt említik a források, aki Fehérvár 1543-ban bekövetkezett elestekor a városból kitörő magyar csapatokat vezette. Watthay Ferenc várkapitány személye a Watthay-kódexszel kapcsolódik össze. A Watthay-kódex egy huszonnyolc lírai és vallásos énekből álló énekeskönyv, amelyet a várkapitány a fogságában írt meg egyfajta emlékkönyvként. (BENDA 1968, 211-213.) Mindkét történelmi személy szorosan kapcsolódik Székesfehérvárhoz és a magyar nemzeti történelemhez, így a rájuk történő hivatkozás a magyar–szerb szótárban indokolt. A várkapitányokra való utalás a következő szócikkek esetében javasolt: *várkapitány, ostrom, törökök, kódex, torony, fogság, stb.*

zenepavilon

A székesfehérvári Zichy-ligeti zenepavilon egy nagyon híres történelmi látványosság, öntöttvas, csipkézett megoldásaival. A zenepavilon Zichy Jenő gróf ajándéka és a magyar historizáló építészet kiemelkedő alkotása. A zenepavilont 1879-ben építették az országos kiállítás alkalmából. A historizáló építészet különböző építészeti elemeit alkalmazza és az öntöttvas kerti, és parki pavilonok közkedvelt formájában került megépítésre. (DEMETER–GELENCSÉR 1990, 155) A székesfehérvári Zichy-ligeti zenepavilon többek között a tizenkilencedik század végi magyar nemesség, polgárság és az Osztrák-Magyar Monarchia életstílusába enged bepillantást, megmutatva az utókornak az annak idején uralkodó művészeti irányzatokat és stílusokat, így az épületre történő hivatkozás a magyar–szerb szótárban javasolt. A szótárban a ligeti pavilonra való utalás a következő szócikkek esetében lehetséges: *zene, pavilon, hangszer, zenész, nóta, gróf, csipke, kecses.*

középkori zárt erkély

Szintén Székesfehérvár büszkeségei közé tartoznak a középkori zárt erkélyek. A zárt erkélyeket 15. században kezdték építeni a városokban a lakóházakon. A zárt erkélyek a házak vonalából síkban az utca fölé kerültek elhelyezésre és lehetőséget nyújtottak a ház lakóinak, hogy az utcát szemel tudják tartani, anélkül, hogy ki kelljen lépniük a szabadba. A középkori zárt erkélyek gótikus stílusjegyeket viselnek magukon. (BUZÁS–LŐVEI 1995, 98–112) A fenti foga-

lom nem elsősorban csak magyar vagy csak Székesfehérvárhoz köthető, azonban fontos momentumát jelenti a magyar történelemnek és a magyar építészetnek. A magyar–szerb szótárban a következő szócikkekben látunk lehetőséget a fenti fogalomra való hivatkozásra: *zárt, középkor, erkély, gótikus, függ, stb.*

szerb ortodox templom

A szerb ortodox egyházközség napjainkban is létezik Székesfehérváron. A városban található Magyarország egyik kiemelkedő szerb ortodox temploma, a székesfehérvári Keresztelő Szent János templom. A templomot a 18. század végén építették barokk stílusban, de rokokó stílusú ikonosztáza magyar és világviszonylatban is egyedülálló. A szerb közösség ma már jelentős számú Székesfehérváron, azonban a szerb ortodox egyház kiemelkedő helyszínként tekint a városra. (MÁNDITY 2011, 109) A magyar–szerb szótárban javasoljuk az alábbi szócikkeknel a fenti szerb ortodox templom megemlítését: *ortodox, templom, szerb, Szent János, ikonosztáz, barokk, rokokó, rác stb.*

Mujkó, Mátyás király udvari bolondja

A dolgozat első részében szó volt az udvari bolondról mint külön hivatásrendet képviselő személyről, és annak a magyar kultúrára és történelemre gyakorolt hatásáról. Mátyás király legendás történetében mind Székesfehérvár, mind a Mátyás udvarában komoly befolyással rendelkező udvari bolond személye több esetben is megjelenik. A legendárium adatai szerint a Mátyás király udvarában élő és szolgáló udvari bolondot Mujkónak hívták. Móra Ferenc is említi Mujkót a saját mondavilágában. (MÓRA 1977, 77) Tekintettel arra, hogy Mujkót a fentiek alapján a magyar irodalomtörténet részeként kezelhetjük, indokolt a rá való hivatkozás a szótárban, a következő szócikkeknel: *Mujkó, Mátyás király, udvari bolond, udvar, stb.*

Következtetés

A dolgozat első részében példákkal illusztrált szócikkeket mutatunk be és az első rész bevezetésében feltett kérdésekre kerestük

a választ. Azon kérdésre vonatkozóan, hogy 1) a magyar és a szerb történelmi eseményekre, illetve személyekre való hivatkozás milyen mértékű, továbbá milyen annak jelölési módszere, megállapíthatjuk, hogy a magyar történelmi adat, ha nem is a leggyakoribb, de a német történelmi adat után a második leggyakrabban előforduló történelmi adat a vizsgált mintában. Azonban a szerb történelmi adataira történő hivatkozás rendkívül alacsony, így annak mértékét minden esetben növelni kell a szótárban. Ami a jelölés módszerét illeti, megállapíthatjuk, hogy a példákkal ellátott szócikkekben általában olyan történelmi adat szerepel, amelynek a meghatározása vagy nem egyértelmű, vagy csak a külön kiemelt kontextusban ábrázolható. Arra a kérdésre, hogy 2) milyen népekre vagy személyekre vonatkozó hivatkozást fedezünk fel a szótárban és milyen mértékben van szükség ezekre az információkra, megállapíthatjuk, hogy az alap- és a szaktudás eléréséhez szükséges történelmi adatokat közli a szótár, azonban a német történelemnek a dominanciája nem indokolt. Arra a kérdésre, hogy 3) tekintettel arra, hogy az ELTE-szótár egy magyar–szerb kétnyelvű szótár, elegendő-e a magyar és a szerb történelmi információk a mértéke a többi közölt információval szemben, megállapítható, hogy a szerb történelmi adatokra való hivatkozás nem teljesíti a minimális szükséges szintet sem, hiszen alig található meg a szótárban, ezzel szemben a magyar történelmi adatokra vonatkozó hivatkozás szintje elfogadható, de bővíthető is egyben. Az utolsó kérdésre vonatkozóan, hogy 4) észrevehető-e aránytalanságok vagy bármilyen jellegű hiány a történelmi információk szótárban való szerepeltetése kapcsán és milyen lépésekre lenne szükség azok kiküszöbölésére, megállapítható, hogy a szótár szerkesztőinek külön figyelmet kellene fordítani a szerb történelmi adatokra történő hivatkozásra, azok bővítésére és új példák felvételére.

A dolgozat második részében egy kísérletet végeztünk annak megállapítására, hogy a magyar történelemben kiemelt szerepet elfoglaló település vonatkozásában milyen történelmi adat közölhető a magyar–szerb szótárban, szem előtt tartva, hogy a szótár elsősorban a szerb és a magyar szókészletet és azzal kapcsolatos fogalmakat hivatott bemutatni és feldolgozni. Megállapíthatjuk, hogy Székesfehérvár mint a történelmi események forrása elsősor-

ban a magyar vonatkozásban képes új adatot szolgáltatni, azonban e dolgozatban rámutattunk a szerb kultúrával és történettel kapcsolatos információkra is.

A dolgozatban világosan rámutattunk arra a tényre, hogyha a lexicográfiában a kutatók csak felszínes adatokat közölnek egy két-nyelvű szótárban, akkor az komoly aránytalanságokhoz vezethet, így a szótárak szerkesztőinek az ilyen és hasonló adatok felülvizsgálatára időt kell fordítaniuk, illetve az erre vonatkozó módszertant ki kell alakítaniuk és alkalmazniuk kell. Fontos lenne felülvizsgálni a nemzeti történelem jelenlétét a lexicográfiában, különös tekintettel annak mértékére és egymáshoz való viszonyára. A kétnyelvű szótárakban a történelmi eseményekre, illetve személyekre való hivatkozás kiegyensúlyozott kell, hogy legyen. A szótár sok adatot képes közölni, illetve közvetíteni, így a szerkesztők feladata egyben a közölendő adatok, információk minőségének, mértékének és közölnivalójának ellenőrzése, esetleges kiigazítása.

A jelen dolgozat egy szűk területre korlátozódott és megkísérelte a történelmi adatokat vizsgálni a magyar–szerb szótárban, azonban a dolgozat egyben rávilágított arra is, hogy a többi szakterületen is hasonló aránytalanságok jelentkezhetnek, így a lexicográfiai kutatásokban és elemzésekben az ilyen és ehhez hasonló témákkal is érdemes foglalkozni. Ennek köszönhetően a szerkesztők ezen adatok közlésének mértékére és összetételére vonatkozó szabályokat állapíthatnak meg, így már a szótárak keletkezésekor a korábban kidolgozott szempontok követése megoldást jelenthet a jövőbeni szótárak szakanyagának kiegyensúlyozott megjelenítésére.

BIBLIOGRÁFIA

- BENDA Kálmán, 1968: Adalékok Wathay Ferenc életéhez. *Itk* [Irodalomtörténeti Közlemények], 211–213.
- BUZÁS Gergely–LŐVEI Pál, 1995: A visegrádi királyi palota címerdíszes zárt erkélye. *Mv* 39. 2. SZ, 98–112.
- DEMETER Zsófia – GELENCSEÉR Ferenc (1990), *Székesfehérvár anno*. Székesfehérvár: Pannon nyomda.
- HRVATSKA ENCIKLOPEDIJA, 2020: Mrežno izdanje, Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <https://www.enciklopedija.hr/>

- ÉRSZEGI Géza, 1972: Az Aranybulla. *Fejér megyei Történelmi Évkönyv*, 6, 3–19.
- IPOLYI Arnold, 1886: *A magyar Szent Korona és a koronázási jelvények története és műleírása*. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia.
- MÁNDITY Krisztina, 2011: Nyugati ikonográfiai elemek a magyarországi ortodox falképeken. *Iskolakultúra* 11 (2–3), 105–111.
- MÓRA Ferenc, 1977: *Titulász Bankója*. Budapest: Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó.
- MUHR Albert, 2004: A limanowai huszárroham 1914. december 11-én In: *A magyar huszárság története*. Budapest-Zürich: Heraldika, 286–288.
- PALLAS NAGY LEXIKONA, 1998: [elektronikus dok.], Budapest: Arcanum: Folio-NET Kft., <https://mek.oszk.hu/00000/00060/html/bongesz.htm>
- THOROCZKAY Gábor, 2015: A székesfehérvári prépostság és bazilika korai története. *Egyháztörténelmi Szemle*, XVI. évf. 1. szám, 3–25.